

ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΑ ΝΕΟΚΛΑΣΙΚΑ ΚΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΣΥΡΟΥ

1ο Γυμνάσιο Σύρου, Γ' τάξη, 1994

Τη σχολική χρονιά 1993-94, στο 1ο Γυμνάσιο Σύρου συγκροτήθηκε μία ομάδα από μαθητές και μαθήτριες της Γ' τάξης, με στόχο τη μελέτη της τοπικής ιστορίας, και ειδικότερα την προσέγγιση της διαδικασίας ιστορικής έρευνας –έστω και σε εμπειρικό στάδιο– αλλά και την καταγραφή και κατανόηση του περιβάλλοντος χώρου ως, εν εξελίξει, ιστορική δημιουργία.

Η αρχική θεματολογία κάλυψε ένα πολύ ευρύ φάσμα της ιστορίας της Σύρου, με –αρχικό– στόχο την παρουσίαση της νεότερης –κυρίως– ιστορίας της.

Σύντομα όμως κρίθηκε απαραίτητο να περιοριστεί η εργασία, με αποτέλεσμα τον προσανατολισμό της ομάδας σε δύο κύκλους θεμάτων:

- τη συμβολή των προσφύγων στη γένεση και ανάπτυξη της Ερμούπολης και
- την αρχιτεκτονική εικόνα της πόλης στον 19ο αι., εικόνα που αποτυπώνει, μέχρι σήμερα, στο χώρο την ανέλιξη και την ευρωστία της ερμουπολίτικης κοινωνίας.

Η αφορμή για τον προσανατολισμό και την επιλογή του –δεύτερου κυρίως– θέματος δόθηκε από την παρουσίαση υλικού του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης, που εκτέθηκε στο Αμφιθέατρο του 1ου Γυμνασίου Σύρου για περίπου τρεις εβδομάδες. Ειδικότερα παρουσιάστηκαν οι ακόλουθες μουσειοσκευές: Πάμε στην Ακρόπολη, Ένας Αρχαίος Ναός και η Ζωφόρος του Παρθενώνα.

Η ομάδα που συγκροτήθηκε τελικά από 16 μαθητές, αναζήτησε το θεματικό υλικό στις βιβλιοθήκες του Δήμου και του 1ου Γυμν. Σύρου, σε ανάλογες δημοσιεύσεις εφημερίδων και περιοδικών, στα Δημοτολόγια του Δημοτικού Αρχείου Ερμούπολης, στο Δήμο και στην Πολεοδομία αλλά και προγραμμάτισε επισκέψεις σε κτήρια της πόλης με σκοπό την επιτόπια έρευνα. Παράλληλα η προσωπική συμβολή Ερμουπολιτών κυρίως αρχιτεκτόνων στάθηκε πολύτιμη.

Η μέθοδος αναζήτησης και συγκέντρωσης του υλικού οδήγησε στον επιμερισμό των αρχικών θεματικών κύκλων και στη δημιουργία αντίστοιχα κάποιων υποομάδων.

Η πρώτη υποομάδα ασχολήθηκε με τους παράγοντες ίδρυσης και συγκρότησης του οικισμού: το πλέγμα δηλαδή της φυσιογνωμίας του χώρου (προνομιακή γεωγραφική θέση του νησιού, ασφαλές λιμάνι), των ιστορικών συγκυριών (Επανάσταση του '21, προσφυγιά, εποίκισμοί Σύρου), των οικονομικών δραστηριοτήτων (ανάπτυξη διαμετακομιστικού εμπορίου και βιομηχανίας) και των κοινωνικών συμπεριφορών (ανέλιξη αστικής τάξης, η οικιστική ανάπτυξη ως προβολή της πολιτισμικής ακμής), που συνέβαλε στη γένεση και ανάπτυξη της Ερμούπολης τον 19ο αι.

Οι υπόλοιπες υποομάδες ασχολήθηκαν ειδικότερα με τη νεοκλασική Ερμούπολη. Στόχος τους ήταν η εξέταση των αρχιτεκτονικών ρυθμών που διαμόρφωσαν τον οικισμό, η καταγραφή των τυπολογικών χαρακτηριστικών που παραπέμπουν στην κλασική παράδοση, αλλά και η παράλληλη παρουσίαση των παραγόντων που οδήγησαν στην επικράτηση του νεοκλασικού ρομαντισμού στον ελλαδικό χώρο στον 19ο αι. Τα παραπάνω στοιχεία εξετάστηκαν μέσα από τη συνολική αρχιτεκτονική εικόνα της Ερμούπολης και την ενδεικτική παρουσίαση δεκατριών κτηρίων της. Για μεθοδολογικούς λόγους η ομάδα ακολου-

θησε το χωρισμό –που προτείνουν οι Ι. Τραυλός και Α. Κόκκου στο βιβλίο "Ερμούπολη"– των κτηρίων της πόλης σε δημόσια και ιδιωτικά (σπίτια).

Έτσι, η δεύτερη υποομάδα επέλεξε και περιέγραψε τρία από τα χαρακτηριστικότερα δημόσια κτήρια: το Δημαρχείο, με την επιβλητική και μνημειακή παρουσία του στην κεντρική πλατεία της πόλης, τον "Απόλλωνα", το πρώτο θέατρο του νεοελληνικού κράτους που φιλοξένησε λυρική σκηνή, και τη "Νομαρχία Κυκλάδων".

Η τρίτη υποομάδα ασχολήθηκε με την αρχιτεκτονική δομή του ιδιωτικού χώρου και κατέγραψε 5 περιπτώσεις σπιτιών, από τις τρεις περιόδους που χαρακτηρίζουν την Ερμουπολίτικη αρχιτεκτονική. Στόχος της η ανάδειξη των ιδιαίτερων αρχιτεκτονικών στοιχείων τους.

Η τέταρτη υποομάδα ανέλαβε την παρουσίαση της οικονομικής ανάπτυξης του οικισμού, μέσα από την οικιστική αποτύπωση της στο χώρο, τα εργοστάσια. Κατέγραψε τα σημαντικότερα βιομηχανικά κτήρια και τη χρήση τους και περιέγραψε ενδεικτικά τρία από αυτά. Παράλληλα έγινε αναφορά στο νεκροταφείο της Ερμούπολης με την έντονη κλασικιστική γλυπτική παρουσία του.

Η προσπάθεια καταγραφής του τρόπου με τον οποίο εντάσσονται τα νεοκλασικά κτήρια στη σύγχρονη κοινωνική και πολιτισμική πραγματικότητα καθώς και η παρουσίαση των ενεργειών των Ερμουπολιτών για τη συντήρηση και τη διαφύλαξη της κληρονομιάς τους υπήρξε η κατακλείδα της εργασίας αυτής.

Την άνοιξη του 1994 η ομάδα –παρά τις όποιες επιφυλάξεις των μελών της– αποφάσισε να αποτυπώσει την εργασία της σε ιδιόχειρο Λεύκωμα –με την προοπτική έκδοσής του– και παράλληλα να την παρουσιάσει σε Συνέδριο εκπαιδευτικών, που διοργάνωσε το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης.

Τα κείμενα της εργασίας αυτής συνοδεύονται από χάρτη της πόλης, που αποτυπώνει τη χωροταξική δομή της, από αρχιτεκτονικά σχέδια, από γκραβούρες και αναπαραστάσεις κτηρίων και οροφωγραφιών από φωτογραφίες σπιτιών και από ανάλογο φωτογραφικό υλικό των αρχών του αιώνα.

Συμπερασματικά, αξίζει να αναφερθούν εδώ ορισμένες επισημάνσεις σχετικά με τη λειτουργία της ομάδας. Παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισε –παρατηρήθηκαν ανακολουθίες ως προς τις τακτές συναντήσεις μας, αφού λειτουργήσαμε παράλληλα με το σχολείο, αλλά χωρίς την ένταξή μας σε πρόγραμμα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης– η εμπειρία που αποκτήθηκε ήταν ιδιαίτερα ωφέλιμη. Αποδείχτηκε ότι τα παιδιά, ακόμη και σε γυμνασιακή ηλικία, έχουν τη δυνατότητα να εξάγουν συμπεράσματα, βασιζόμενα σε αρχειακές πηγές και να προβάλλουν το διδαγμένο γνωστικό υλικό μιας άλλης ιστορικής πραγματικότητας (κλασική αρχιτεκτονική στην αρχαία Αθήνα) στις αναβιώσεις των αρχιτεκτονικών ρυθμών που παρουσιάζονται στην πόλη τους. Εξάλλου, για μια ακόμη φορά καταδείχθηκε ότι η συλλογική, εθελοντική και εξωσχολική, δραστηριότητα προσφέρει στη σχολική κοινότητα, αφού τα παιδιά εθίζονται στην ομαδική δημιουργία με κριτικό και υπεύθυνο τρόπο.

A. Χριστοδουλοπούλου